

СТАНОВИЩЕ

на дисертационен труд на тема:

„Екосистемни услуги в българската част на Влахина”

за присъждане на ОНС „Доктор“,

професионално направление 4.4. „Науки за Земята“,

докторска програма „Природна география“

Изготвил становището: доц. д-р Лидия Георгиева Сакелариева,
катедра „География, екология и опазване на околната среда“, Природо-
математически факултет на ЮЗУ „Н. Рилски“ - Благоевград

Автор на дисертационния труд: Светослав Георгиев Николов, редовен
докторант в катедра География, екология и опазване на околната среда, Природо-
математически факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски”, Благоевград.

Настоящото становище е изготвено на основание участие в Научно жури по
защита на дисертационния труд, съгласно Заповед на Ректора на ЮЗУ „Неофит
Рилски“ от 03.12.2018 г.

Разработената дисертация е научен труд в обем от 180 страници, който включва
47 таблици и 13 фигури и съдържа следните раздели: Увод, пет глави, Заключение,
Изводи, Приноси, Литература, Списък на таблиците, Списък на фигурите, Списък на
приложенията. Литературните източници са общо 126, като от тях 35 заглавия са на
кирилица и 91 на латиница. Ползвани са и 23 интернет сайта. Приложенията са 34 на
брой.

Благосъстоянието и просперитетът на човешкото общество винаги са били тясно
свързани с природната среда, а наличието на ресурси като полезни изкопаеми, нефт,
дървесина и плодородна земя е определящо за материалното богатство на всяка
държава. Още през 1972 г. Е. Odum & Н. Odum изказват твърдението, че полезната
работа на естествените екосистеми напълно се подценява. В началото на 70-те години
на 20 век се появява и понятието „environmental services” (Wilson and Matthews, 1970),
което 10 години по-късно се заменя от „ecosystem services”. През последните
десетилетия представата за стойността на природните ресурси се промени коренно, в
резултат на все по-бързите темпове, с които състоянието на околната среда се влошава.
Елементи от природата като чист въздух, чиста питейна вода, растителност в градовете

и красиви пейзажи, доскоро приемани за даденост, стават все по-ценени от хората. Оказва се, че паричното остойносттаване и схемите за плащания за екосистемни услуги допринасят за политическа подкрепа за опазването на природната среда (Gómez-Baggethun et al., 2009). В тази връзка, темата на представеното научно изследване е дисертабилна, особено актуална и значима.

Структурата на дисертацията обаче би могла да се оптимизира чрез включването на отделна глава Материали и методи, в която подробно да бъдат описани начините на изпълнение на всяка от поставените задачи, като се посочат и обосноват кои класификационни системи, критерии, индикатори и методи се ползват.

Уводът е достатъчно информативен и обосновава актуалността на разглеждания проблем. Смятам за излишно обаче структурирането, разделянето му на отделни части, които освен това липсват в съдържанието на дисертационния труд. Поне основната цел и задачите за нейното постигане би трябвало да бъдат отразени в съдържанието на работата. Имам бележки и по отношение формулирането на целта и задачите. Смятам, че думата „инвентаризация” трябва да отпадне от целта, и да се включи към задачите, тъй като на практика, това е една от необходимите първоначални стъпки за реализирането на целта – паричното остойносттаване на избрани екосистемни услуги в българския участък на Влахина планина. Освен това, първите две задачи са задължителен компонент на всяко изследване с характер на дисертационен труд, нямат пряка връзка с реализирането на конкретната цел и не би трябвало да бъдат формулирани като задачи. Задача 5 също няма пряко отношение към постигането на целта.

Глава I „Методологични основи на изследването. Преглед на световния и българския опит за оценка на екосистемните услуги” представлява по същество преглед на литературните източници (чужди и български), като се цитират различни определения на понятието „екосистемни услуги”, появата и развитието на концепцията, нейната връзка с биоразнообразието, „зелената икономика”, концепцията за устойчивото развитие, представят се и конкретни моделни изследвания, проведени в света и у нас, разглеждат се видовете екосистемни услуги. Особено подробно се представят различните видове методи за паричното остойносттаване на екосистемните услуги, като се посочват техните предимства и недостатъци. Пропуснато е едно от популярните определения на понятието „екосистемни услуги”, предложено през 2005 г. в „Оценка на екосистемите за хилядолетието Екосистеми и човешко благосъстояние”, а именно: „функциите и продуктите на екосистемите, които са от полза за хората или допринасят за благосъстоянието на обществото”, но по-важното е, че липсва

обобщение и анализ на съдържанието на представените дефиниции. Като по-съществен пропуск може да се посочи, че в т. 1.1.2 не е отразено, че от 2015 г. в България започва разработването на Национална методологична рамка за картиране и оценка на екосистемите и на техните услуги по 9-те основни типа екосистеми, включително сладководните и морските. Това става във връзка с програмата „Картиране и оценяване на екосистемите и техните услуги”, която е част от изпълнението на Дейност 5 по Цел 2 на Стратегията на ЕС за биологичното разнообразие до 2020 г. Съответно не е цитиран сборникът от 2017 г.: „Екосистемните услуги в България: Първи малки стъпки към големия скок за съхраняване на човечеството” (научна редакция и съставителство: Й. Узунов, С. Керемидчиев, Г. Шопов), в който се предлага подход за оценка и остойностяване на услугите на сладководните и морските екосистеми в контекста на управлението на водите.

В Глава II на дисертацията „Физикогеографска характеристика на обекта на изследване” са представени и анализирани географското положение, границите и отделните компоненти на средата в българския участък на Влахина планина (геоложка основа, релеф, климат, води, растителност, животински свят и почви), както и защитените територии и зони. Смятам, че тази част би могла да бъде по-кратка и обвързана по-тясно с темата на дисертацията, например би могло да се отдиференцират основните типове екосистеми. Текстът към Фиг. 1 не е точен.

В Глава III са идентифицирани 20 екосистемни услуги. Избрани са пет от тях – три материални, една регулационна и една културна, и са посочени 3 метода за тяхното парично остойностяване (метод на пазарната цена; метод на трансфер на ползите; метод на транспортните разходи). Има известно повтаряне на информацията от глава I.

Основният принос на дисертационния труд се съдържа в глава IV. Тук са представени резултатите от монетарната оценка на избраните екосистемни услуги в българската част на Влахина планина. Липсва обаче анализ и дискусия на тези резултати. Получените данни имат и приложен характер.

В глава V са характеризирани промените в земното покритие въз основа на данни от Корине земно покритие за 1990, 2000 и 2012 г., но не е направена връзка с екосистемните услуги.

Бих искала да направя и някои бележки по отношение на онагледяването и техническото оформяне на работата. Данните, получени в резултат на изчисленията в глава IV, не са представени по достатъчно подходящ и информативен начин, а на много страници има големи празни пространства. Фигури 10 до 13 са твърде малки и трудно се разчитат.

Основните резултати от проучването са представени в пет публикации – четири на български език и една на английски, публикувани в сборници от конференции и в научни списания.

Авторефератът отразява точно структурата и съдържанието на дисертацията.

В **заключение** мога да кажа, че е извършена значителна по обем работа, която показва знанията и уменията на докторанта да анализира и систематизира информация от различни източници, да прилага различни методи и въобще да провежда самостоятелно научно изследване. Дисертационният труд притежава научни качества и отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и на Правилника за неговото приложение. Ето защо, предлагам на уважаваното Научно жури да присъди на Светослав Георгиев Николов образователната и научна степен „Доктор“ в професионално направление 4.4. „Науки за земята“, научна специалност „Природна география“.

10.01.2019 г.

Изготвил становището:

доц. д-р Лидия Сакелариева